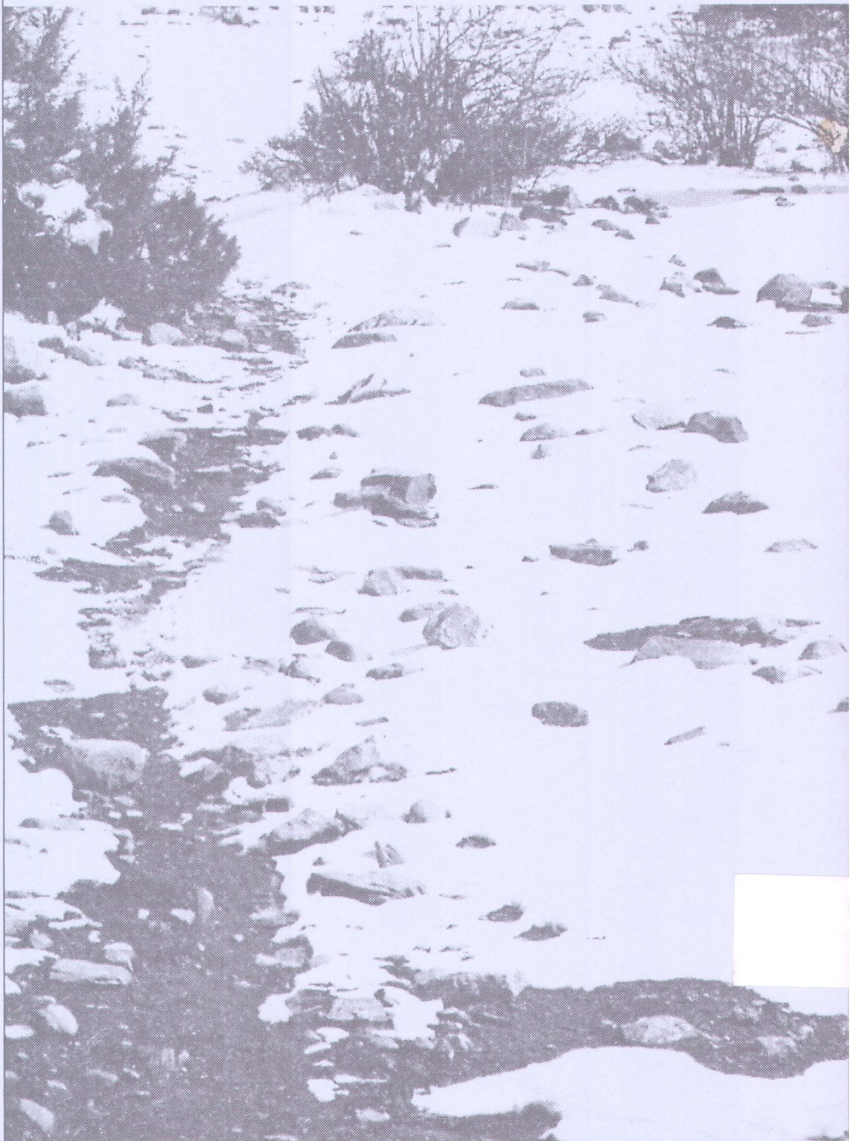
zen centrum amsterdam

zensor...

zensor 27 winter 2004

Dengyo Daishi met volgelingen/studenten bij berg Hiei waar hij vele jaren verbleef. Japanse print uit 14de/15de eeuw

Redactioneel

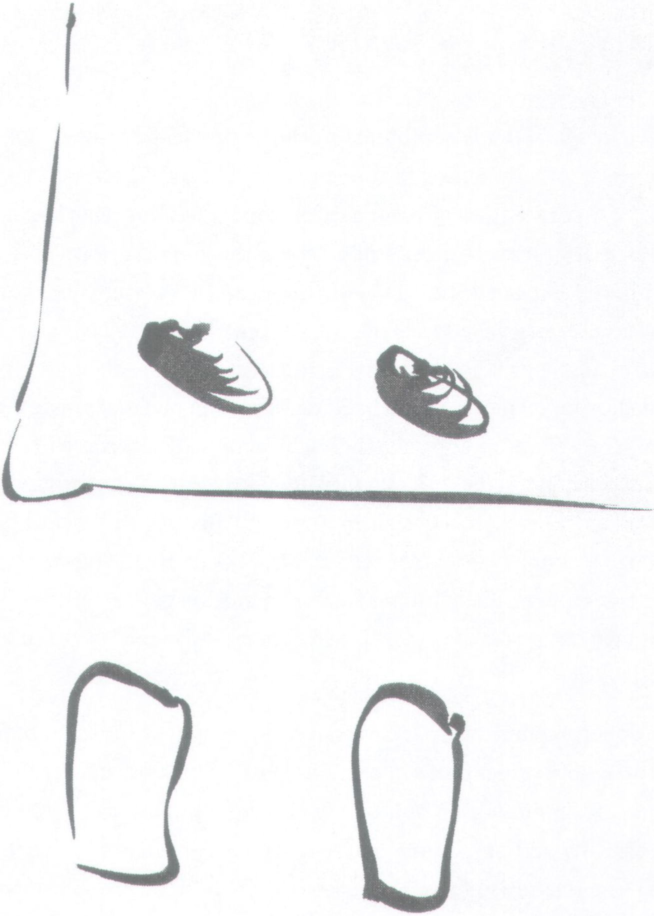
Als zenstudent word je geacht uiteindelijk je meester te 'doden' om de meester in jezelf tot ontplooiing te kunnen brengen. En de meester? De meester wacht af tot een leerling komt (en gaat); zonder leerling geen leraar. Ikkyu, zo vertelt de geschiedenis, baalde zó stevig van zijn taak en rol als leraar, dat hij er op een dag de brui aan gaf. 'Als je mij zoekt,' riep hij, 'zoek dan in een viskraam, een sake-kroeg of een bordeel.'
In onze sangha gaat het er minder heftig aan toe, lijken de hongerige geesten van de leerlingen niet te laven, hoeft de leraar zijn pen maar in de duisternis van zijn hersenpan te dopen en 'het' schrijft of 'het' spreekt, en heeft het er zelfs alle schijn van dat de leraar uiteindelijk de leerling het nest uit moet *gooien*, omdat het goed toeven is in dat nest. Worden we verwend? In de ogen van onze Shambhala- broeders en – zusters zéker: zij draaien hun sangha zónder de aanwezigheid van hun leraar en moeten geheel op eigen kracht vertrouwd raken met die innerlijke en duistere vulkaan.... Wat een oefening in vertrouwen!

Over de verbintenis tussen leraar en leerling gaat het winternummer van de Zensor. Er wordt niet over één nacht ijs gegaan, blijkt uit de verschillende bijdragen. 'Maar die dag dat 'buiten' omkeerde in 'binnen' gebeurde er iets, constateert Peter Verbogt. En wat beweegt Ton Hengeveld om na dertig jaar 'thuis zitten' een relatie aan te gaan met een leraar? Lolit ten Hengel betoogt dat de relatie tussen leraar en leerling ten alle tijden vrij is, dat de leerling zijn leven naar eigen inzicht moet leiden en de leraar daar vooral niet aan moet sleutelen. Nico stelt in zijn interview dan ook dat elke leerling perfect is. André van der Braak richt zijn peilen op de leraar, de 'eroticus': hij die het grote verlangen in de leerling weet op te wekken. Maar dat de leraar soms aan zijn leerling onmogelijke vragen weet te stellen, illustreert het verhaal van Milarepa, die zeer zwaar op de proef werd gesteld. Meindert van de Heuvel herkent dit en vertelt over het telkens weer op- en afbreken van de zendo tijdens sesshins.
In de haikuhoek het voorbeeld van meester Basho die zijn leerlingen opzoekt, in plaats van omgekeerd.
Deman, waarmee we in het vorige nummer hebben kennisgemaakt, vraagt zich wanhopig af hoe hij meester zou kunnen worden over de vraag....; een schier onmogelijke opgave of is het een koan?

De redactie

Zensor 27 winter 2004

Tekeningen Leo de Wolf

Elke leerling is perfect

De verbintenis tussen leraar en leerling is geheel gebaseerd op wederzijds vertrouwen. Het belangrijkste gereedschap voor de leraar is zijn karakter en zijn inspanning, zo betoogt Niko Sensei. Dat gold ook voor de historische Boeddha, die duidelijk als leraar functioneerde. 'Hij is een leraar van mensen en goden', zo staat er geschreven.

Door Jacqueline Oskamp

Niko: 'Het uiteenzetten van de dharma, maar ook het persoonlijk advies – je komt het bij hem allemaal al tegen. De Boeddha zei vaak: 'Wie mij ziet ziet de dhamma, wie de dhamma ziet ziet mij.''

Dat klinkt behoorlijk absoluut.

'Hij was zeker van het pad dat hij volgde. En in die tijd was dat autoritaire veel minder een punt dan tegenwoordig. Wij ontwikkelen ons, zeker in religieus opzicht, heel individueel, alles op eigen kracht. In het oosten is het heel normaal om voor spiritueel onderricht naar een leraar te gaan en zijn raad op te volgen. Wij hebben moeite met dat spirituele terrein, omdat het ons zo dicht op de huid zit. We zijn bang om ons zelf te verliezen. Terwijl het daar juist over gaat.'

Wat verwacht je van een leerling?

'Tweevoudig: dat de leerling het vertrouwen heeft dat ik hem kan leiden op het geestelijk pad. En ik spreek het vertrouwen uit dat de leerling met mij het pad tot het einde toe kan gaan. Met andere woorden, dat leerling de capaciteit heeft om verlichting te bereiken. Er moet van beide kanten een natuurlijk overgave zijn.'

***Nu zijn er gradaties in overgave. Zo maakt Genpo Roshi het onderscheid tussen* surrender *en* submission.**

'Ik zie dat vooral als een taalkwestie. Maar als je het op de spits drijft, vraag ik van mijn leerlingen geen *submission*. Wel overgave, als iets heel vanzelfsprekends. Daarbij is het belangrijk dat je als leraar bij je leest blijft. Ik bemoei me uitsluitend met het spirituele pad. Wat iemand buiten de zendo doet, is zijn eigen zaak. De angst is dat de goeroe op alle vlakken gehoorzaamheid eist, van donaties tot aan gedwongen liefdesrelaties. Dat zijn excessen. Dat is niet gezond en ik zie niet waar dat nodig voor is.'

Buiten een klooster is dat onderscheid gemakkelijker te maken.

'Zeker. In een klooster worden alle aspecten van je bestaan bepaald door dat kloosterzijn. Dan geldt: wat de leraar zegt, gebeurt. Moet er meer zout in het eten, dan doet de kok meer zout in het eten. Wil de leraar dat er alleen maar zwarte sokken gedragen worden, dan draagt iedereen zwarte sokken. Ik probeer me alleen met een heel specifiek deel van het bewustzijn bezig te houden, ook al sijpelt dat natuurlijk door in het dagelijks leven.'

Wat doe je als iemand op spiritueel vlak dwars ligt door bijvoorbeeld een koan te weigeren?

'Daar ben ik heel makkelijk in. Als iemand geen zin heeft, maak ik daar geen punt van. Als leraar moet je begrijpen wat je wel en niet kan doen. Socrates vergeleek de leraar met een vroedvrouw, die wel kan helpen maar niet voor een ander het leven – c.q. verlichting – kan baren. Ik kan een beetje trekken en duwen, vragen, aanzetten geven tot zelfonderzoek, maar de leerling moet zelf het eigenlijke werk doen. Daarvoor zijn geen vaste regels. Ook al heb je honderd koans systematisch gedaan, kan dat toch volkomen nietszeggend zijn. Voor mij is het belangrijkste dat iemand maar door blijft werken aan zichzelf. Daar zal ik iemand alsmaar toe uitnodigen.'

Heeft iemand die vertrouwensband ooit beschaamd?

'Nee, dat heb ik nooit meegemaakt. Ik heb alleen maar goede leerlingen', zegt hij schaterend. Serieus: 'En dat is wáár! De leerling is *perfect*. Natuurlijk is dat ook niet waar, vooral als de leerling dat in alle oprechtheid ziet. Maar die perfectie kan ik niet verbeteren. Daar kan ik alleen maar vol bewondering naar kijken.

Ik voel me eigenlijk zo vrij op dit gebied. Ik zou niet weten wat een leerling zou moeten doen om het te verbruien. Nou ja, als iemand in de sangha allerlei roddels en leugens zou gaan vertellen, dan trapt iemand me op mijn ziel. Maar ik zou zo iemand nog niet eens wegsturen.'

Vind je het jammer als iemand weggaat?

'Ja, maar vrijheid is in dit opzicht van levensbelang. Verlichtig is overal bereikbaar en is godzijdank niet van mij afhankelijk. Bij *shoken* spreek ik altijd af dat iemand het laat weten als hij weggaat. Zodat ik niet op een gegeven moment hoef te denken: 'Goh, die heb ik al twee jaar niet meer gezien! Is die nog in leven? Heb ik iets fouts gezegd?' Je kunt altijd vertrekken, maar meld het even. Trouwens, de leerling kan weggaan bij zijn leraar, maar als leraar kan ik niet weggaan bij mijn leerlingen. Net zoals de leerling zijn leraar kan uitkiezen en ik als leraar gewoon moet wachten wie er langs komt. Het liefst wil ik dat iemand minstens een jaar wacht met shoken. Zodat iemand weet waar hij aan begint. Het moet een reeds geteste wens zijn. Het is ook belangrijk of iemand zich thuis voelt tussen de andere leerlingen en onderdeel uitmaakt van de sangha.

Shoken vind ik heel belangrijk. Het is het meest wezenlijke begin van het pad.

Toch verwacht ik dan niet opeens heel andere dingen. Het komt altijd neer op regelmatig zitten, dharmatalks aanhoren en daisan. Shoken is meer een spirituele eis aan jezelf. Shoken betekent letterlijk 'onderzoeken'. De leraar onderzoekt de leerling en de leerling onderzoekt de leraar.

Spreek je een leerling er op aan als hij te weinig op daisan komt?
'Nee. Misschien ben ik wel een heel slechte leraar. Je karakter is het voornaamste waarmee je les geeft. Iemand die een dwingender persoonlijkheid heeft, doet dit anders. Misschien ben ik iets te gemakzuchtig. Ik kan wel hard werken, maar ik kan ook erg lui zijn. Iemand zei onlangs tegen me: 'Eigenlijk ben jij een moeilijker leraar dan Genpo roshi, want bij roshi weet je tenminste precies wat je moet doen.' Ik laat iedereen zwemmen. Dat is een eigenschap die ik gebruik: 'Kom maar wanneer je wil.' Een keer per jaar, welkom. Twee keer per jaar, ook welkom.'

Is het een verbintenis voor het leven?
'Net als bij een huwelijk heb je het voornemen om dit voor het leven te doen, maar er kan altijd een spaak in het wiel komen. Ik beschouw het als een spirituele zaak, die zich meer in onze geest dan fysiek afspeelt.'

Dat betekent dat je er nooit meer van af komt?
'Daar twijfel ik niet aan. Er kunnen tussen leraar en leerling dingen scheef gaan en een leerling kan met ruzie en onenigheid vertrekken, maar dat blijft een heel leven lang knagen. Aan beide kanten. Daarom zal ik altijd proberen goed uit elkaar te gaan. Want het doel is het einde van het pad: verlichting. Dat eindigt pas met onze dood. Eigenlijk is het mijn ideaal dat een leerling een tijd met je optrekt en dat er een moment komt dat je kunt zeggen: 'Het is mooi geweest, ga je eigen weg.' Ik zou wensen dat dit tot de normale voortgang op het pad behoorde. Helaas heb ik het nog niet meegemaakt.'

‘Kom maar’

Lolit ten Hengel is een lange weg gegaan op het meditatiepad en heeft meerdere leraren gekend, waaronder Osho. Sinds een aantal jaar is Nico haar leraar.
‘De relatie met Nico is realistischer omdat hij als mens aanwezig is. Hij is bereikbaar en supergewoon. Al mijn projecties, illusies en andere bezetenheden die ik koester ten aanzien van de leraar- leerling relatie raken al snel in de wind. Wat er overblijft is het contact van mens tot mens.’

Beppie van den Hengel** in gesprek met **Lolit ten Hengel

Wat wil je met je leraar bereiken?
Nico wijdt me in in iets dat heel intiem is en dat in mijzelf besloten ligt. Dat zou ik op een gegeven moment ook aan anderen willen geven.

Vooralsnog word ik uitgenodigd om mezelf uit te drukken precies zoals ik ben. Zo is er bijvoorbeeld het verdriet over mijn gestorven man. Dat is gewoon klote. Nico zegt: 'Kom maar.' Geen oplossingen, maar de onafwendbaarheid, want verlies is ontroostbaar.
De dingen samen benoemen, dat geeft grote rust.
Dat er een Mens voor me is, is zó bijzonder... Eigenlijk niet te beschrijven.
Soms denk ik dat ik Nico moet sparen voor al mijn gedoe, dus kom ik met een mooie zitervaring. En dan vraagt hij na een poosje:' En hoe is het nu verder met je?' En dan gaat het weer over gewoon menselijk gedoe.

Toch is de relatie leraar – leerling niet eenzijdig. Nico draagt de dharma aan mij, aan ons over, daarom voel ik me verantwoordelijk voor de relatie. Ik probeer mijn inspanning te geven op mijn manier. Dat hoor ik Nico vragen.

Wat leer je van hem?
Wat ik probeer af te kijken is zijn karakter en zijn inspanning: zijn koppigheid, doorzettingsvermogen, discipline, eenvoud, eigen-Wijsheid, menselijkheid, warmte, aanspreekbaarheid; hoe hij ruimte geeft aan een ieder om zich uit te drukken.
Wat ik leer is om een gewoon mens te zijn en het te doen met mijn eigen karakter. Om te vertrouwen dat dit de bedoeling is, zoals het zich ontpopt.
Ik ervaar van Nico dat hij mij onbegrensd ruimte geeft, 'kom maar', en hoe graag ik ook richting, geboden, verboden, eisen of directie wil van hem, alles wat ik hem zie doen is consequent niet tussen mij en de dharma gaan staan.
Hij stapt voortdurend opzij, zodat ik geraakt kan worden door het onderricht dat mijn leven is.
Zo leer ik hetzelfde te doen naar de ander met zijn of haar leven: 'kom maar' naar Het Grote Gebeuren op Aarde, naar Het Bestaan.

Als hij geen sturing geeft, is toch de weg vrij om om de dingen die je moeilijk vindt heen te lopen?
De weg is ten allen tijde vrij!
Wat ik Nico hoor doen in het onderricht is mij uitnodigen, bemoedigen om mij open te stellen voor dat wat mij aanroept. Hij inspireert mij in de dharmalessen, geeft suggesties in daisan, maar hoe kan hij werkelijk weten wat voor vorm dat zal aannemen in mijn leven, of welke gereedschappen voor mij 't beste

werken en wanneer? Daar laat hij het over aan mijn eigen verantwoordelijkheid, bereidwilligheid, avontuurlijkheid. En natuurlijk wijst 't zich vanzelf uit wanneer ik het leef.
Ik vind 't *cool* dat Nico bewust niet sleutelt en de dharma vertrouwt. Dit noem ik geweldloos onderricht en ik vind 't subliem.

Is er in jouw relatie sprake van overgave aan de leraar?
Ik kan de relatie nooit genoeg eer aan doen. Alles wat ik zeg klinkt dan ook arrogant. Maar deze vraag wakkert een heftige storm in mij aan: wat als Nico mij dat zou vragen? Overgave aan hem? Rationeel gesproken zwenk ik tussen 'ik vind het onethisch' en 'ik ben bereid op deze koan te zitten'. Gevoelsmatig ervaar ik overgave als een kracht die mij omver gooit, een kracht die mij geen keus laat of ik het nu wil beoefenen of niet.

In de beoefening gaat het erom de relatie te koesteren maar ook om er vrij van te zijn. Is het denkbaar dat je je uiteindelijk bevrijdt van je leraar door hem los te laten?
Ik denk dat het er niet om gaat vrij te zijn van de relatie, maar om vrij te zijn óm in de relatie te staan met hechting en al. Jaloezie, hebberigheid, streberigheid, competitie, verlangen, liefde, eruit weg willen, er weer in terug willen, de hele santekraam... 'Kom maar', is al wat Nico zegt.
Het besef dat je je leven leeft zoals het je aanroept en het weten dat de relatie gegeven is, altijd en overal, dat is denk ik de bedoeling van de leraar – leerling relatie.

OPENHEID

Door ***Cees Haring***

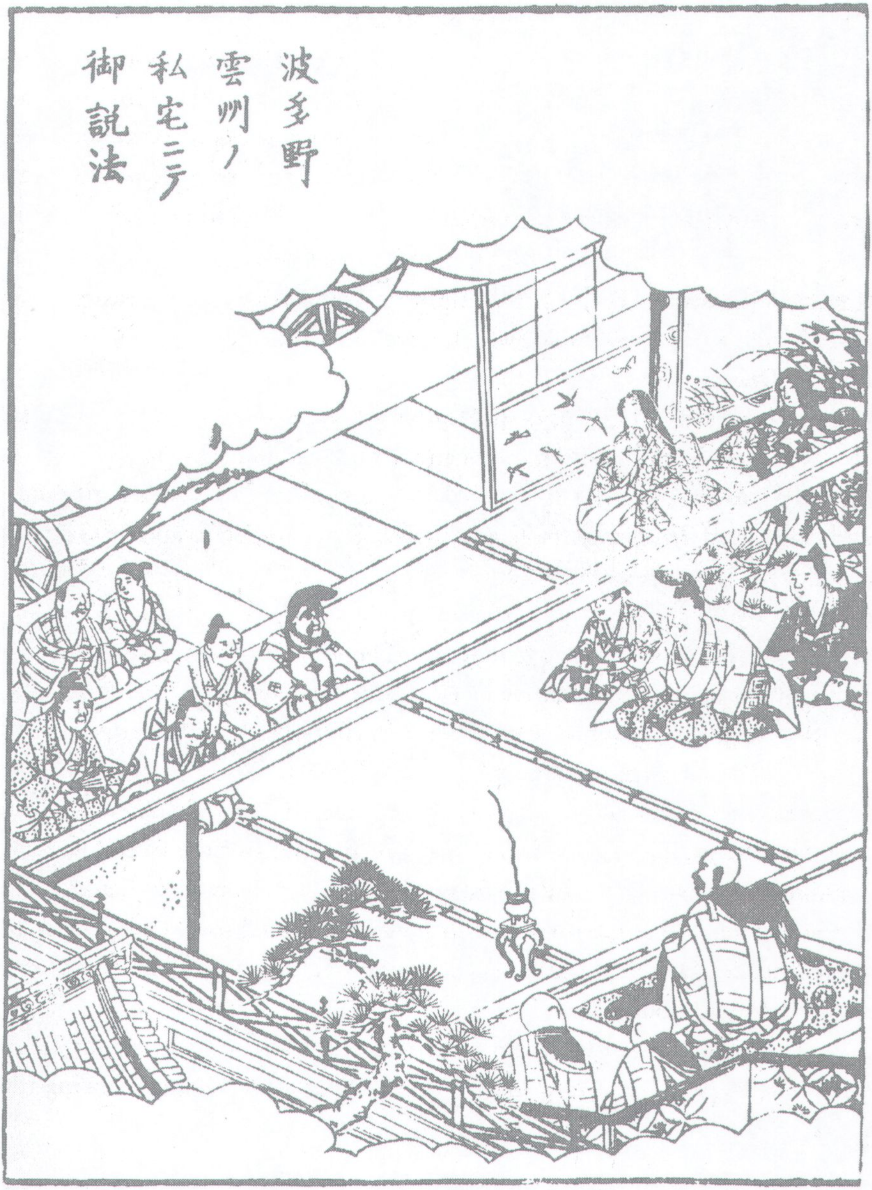
Openheid kent geen grenzen
Daarin zit niemand op een troon
Geen Boeddha die op je wacht
Afwezig de wijze die je toelacht

Openheid kent geen begrip
Daarin bestaat geen mijn en dijn
daarin vallen geen gewonden
En is niemand belast met erfzonden

Openheid kent geen zorgen
Voor de dag van gisteren en morgen
Daarin bestaat geen voor- of tegenspoed
Opgelost zijn kwaad en goed

Openheid is niet van mij
Verdween zijn het ik en gij
Daarin ontbreken zon- en schaduwkant
Zij overstijgt het menselijke verstand

Openheid, essentie van het leven
Waarin geboorte en dood zijn opgeheven
Zij ligt voorbij elk streven
Die genade door God gegeven.

Teisho door Dogen, Japanse print

Over verwachtingen, vertrouwen en bevrijdende communicatie.

Gertjan Mulder in gesprek met Ton Hengeveld

In 1972 ging Ton Hengeveld voor het eerst op een kussentje zitten. Tot 2001 was hij niet in staat om zich aan te sluiten bij een sangha of een intensieve relatie met een leraar te aan te gaan. Sindsdien echter bezoekt hij ons zencentrum en recentelijk heeft Ton ook zijn relatie met Niko Sensei formeel bekrachtigd. Wat bezielt iemand om na een dertigjarige afgezonderde zitpraktijk alsnog aansluiting te zoeken bij een Sangha en een relatie aan te gaan met een leraar?

Tijdens een gesprek met Ton waan je je al snel Wim Kayzer in 'Van de Schoonheid en de Troost'. Wetenschap, kunst, filosofie, religie en literatuur: geen veld van menselijke activiteit wordt gemeden. Waar het bij mij al snel begint te duizelen en het gesprek tot een ware oefening in waakzaamheid wordt, praat Ton met een aanstekelijk enthousiasme en een opmerkelijk gemak over 'deze verschillende ingangen tot De Ruimte'. Ton werd dan ook al vroeg geraakt door het mysterie van dit leven: 'Ik ben ooit wiskunde en natuurkunde gaan studeren opdat het mij de diepte en geheimen van de kosmos zou laten zien. Door deze studie is de wereld echter steeds raadselachtiger geworden. De vreugde in deze vakken heb ik nog steeds en ik zie nu ook de spirituele impuls erachter.' Op de grote kwestie van Leven en Dood geven deze wetenschappen echter geen antwoord, aldus Ton, 'Alleen deze vakken kunnen het probleem van onze pijn en van leven en dood niet oplossen. Ik denk overigens ook niet dat ik dat ooit kan oplossen. Ik hoop dat zenmeditatie helpt om dit gegeven op een bepaalde manier te aanvaarden.' In feite blijkt echter dat Ton zijn eerste 'leraar' misschien wel in therapie ontmoette: 'Ik heb het geluk gehad een therapeut te ontmoeten die mij fiks door elkaar heeft moeten schudden maar ook om mij moest lachen en glimlachen. Een dergelijke glimlach over je problematische gedrag werkt bevrijdend. Na verloop van een tamelijk lange tijd ontstaat

ook in jezelf de glimlach over het gedoe van jezelf. De problemen zijn dan nog niet opgelost en de pijn is niet verdwenen maar de glimlach komt voort uit een basisvertrouwen. Ik noem dat wel eens een vertrouwen ondanks alles.'

Dat vertrouwen wil je echter ook wel eens delen met een ander, zo blijkt na de vraag wat Ton bezielde om na dertig jaar meditatie alsnog een leraar te zoeken: 'Dertigm jaar meditatie! Dat suggereert veel verworvenheden. Misschien is dat ergens zo, maar dat is nog maar zeer de vraag. Dat dient getoetst te worden. Als het goed is toetst de leerling overigens eerst de leraar op zijn menselijke en morele inzicht, m.a.w. de leerling onderzoekt of hij/zij de leraar vertrouwen kan schenken.' Dat vertrouwen is voor Ton beslist geen vanzelfsprekendheid of romantisch gegeven. Hij vervolgt: 'In het boek *Zen at War* van Brian Victoria komt het machtselement van zen huiveringwekkend aan de orde. Dit boek heb ik vele jaren terug gelezen. Hoe een zenleraar tegenover dit gegeven staat is voor mij, ook gezien vanuit mijn jeugdervaringen, van groot belang. Ik zou direct vertrokken zijn als Nico niet had blijk gegeven met dit machtselement te hebben geworsteld. Volgens mij is een leraar niet te vertrouwen als hij of zij niet diep heeft nagedacht over het machtselement in menselijke verhoudingen. Inzicht in het verschil tussen overgave en onderwerping is voor mij wezenlijk. De grootste verleiding voor een leraar is om zich God te voelen omdat er leerlingen zijn die zich aan hem willen onderwerpen. Spirituele ervaringen kunnen deze verleiding versterken. Voor mij is boeddhisme aantrekkelijk omdat het ook een sterk ethische dimensie heeft die helpt hierin inzicht te krijgen.'
Is er ergens een leraar-leerling verhouding ontstaan dan, aldus Ton, 'vraagt de leerling de leraar zijn inzichten, opvattingen en ervaringen aan te scherpen, te verhelderen en ook om zonodig uitgedaagd te worden.' De verwachtingen van wat een relatie met leraar met zich mee kan brengen, zijn voor Ton minder relevant: 'Wat je ook verwachten mag, wat er gebeurt zal altijd afwijken. Vertrouwen heeft dan meerdere kanten. Het eerste is het vertrouwen in de persoon van de leraar, echter daaronder schuilt een vertrouwen in iets dat niet gegrepen kan worden maar dat je toch stuurt.'

Voorzichtig verkennen we de stelling of er in het psychologische en spirituele ontwikkelingspad verschillende kwaliteiten van een leraar verlangd mogen worden, of misschien zelfs verlangd moeten worden: 'Wellicht dat bij de eerste schreden op de Weg een directiever en dwingender stijl meer baat en vruchten

met zich meebrengt. Ik ben er echter van overtuigd dat een dergelijke instelling later juist contraproductief zal blijken te zijn, waardoor de leraar de verdere ontwikkeling van de leerling belemmert of de student zelfs terugplaatst.' Ton vervolgt, 'Dan gaat het wat mij betreft zeker niet over onderwerping maar over de wijze waarop de leraar De Ruimte manifesteert en de bekwaamheid waarmee hij je uitnodigt om die Ruimte binnen te treden en je deze doet realiseren. Na het ervaren van de ruimte welde in mij op wat Shinran ooit heeft gezegd: *In mij is een pijn die steeds groter wordt en in die pijn openbaart zich iets.* De pijn en de vreugde zijn onlosmakelijk: zen kan je wel bevrijden, maar niet verlossen van het lijden. En dan helpt het als er iemand is waar je op intieme wijze mee kan communiceren en die dat ook heeft ervaren en meegemaakt. Dat werkt op zich al bevrijdend. Ik kan me wat dat betreft helemaal vinden in de opvatting van verlichting als vorm van bevrijdende communicatie.'
Kunst, literatuur, wetenschap, religie en filosofie kunnen op hun tijd enige verlichting bieden temidden van dit schitterende ongeluk dat leven heet, maar voor Ton kan de intieme relatie met een leraar ook een inspirerende bron van Schoonheid en Troost zijn. De uiteindelijke overgave is echter niet aan de leraar, maar aan het leven zelf met alle tegenstrijdigheden, paradoxen, vreugde en pijn vandien.

De negen torens van Milarepa

*Door **Jacqueline Oskamp***

De ene leraar is coulant, de andere staat met de zweep klaar. Bij de een zal een kort gesprek voldoen om leerling te mogen worden, bij de ander wordt de student pas aangenomen na een reeks zware beproevingen, bedoeld om zijn motivatie en loyaliteit te testen. In de boeddhistische canon heeft geen leerling het zo zwaar te verduren gehad als Milarepa, die door zijn leraar-in-spé Marpa lang en diep werd vernederd met een niet aflatende stroom onmogelijke eisen. Overigens werd Milarepa, anders dan zijn christelijke lotgenoot Job, niet zonder reden gestraft. Milarepa torstte veel slecht karma met zich mee, dat langs deze weg moest worden geneutraliseerd. Het beklagenswaardige leven van Milarepa begint dan ook al vroeg, wanneer zijn vader overlijdt. De oom en tante van Milarepa hebben aan zijn vader beloofd alle rijkdommen en bezittingen te beheren totdat Milarepa volwassen zal zijn, maar zodrade vader is gestorven nemen zij alles in bezit en beginnen de familie van Milarepa met de grootst mogelijke wreedheid en onrechtvaardigheid te behandelen. Terwijl hun welvaart en macht alleen maar groeit, belandt Milarepa met zijn moeder in de goot.

Het is zijn moeder die op wraak zint. In de jonge Mila vindt zij een toegewijde zoon en gewillig instrument. Uit liefde voor zijn moeder belooft hij zijn verwanten 'tot en met de negende generatie' te vernietigen. De lama's, meesters op het gebied van de zwarte magie, sympathiseren met hem en begeleiden hem bij zijn oefeningen totdat hij staat is om alles wat zijn moeder gewenst heeft te volbrengen. Zo laat Milarepa's toverkunst op het trouwfeest van zijn neef het huis instorten waarbij alle gasten worden gedood. Vervolgens vernietigen hevige hagelstormen de gewassen van de dorpelingen.

'Op deze manier verzamelde ik, uit wraak jegens mijn vijanden, steeds meer zwarte daden', schrijft Milarepa in zijn autobiografie. De morele consequenties van zijn daden beginnen met een hartverscheurende pijn in Milarepa door te dringen en hij voelt een allesverterende angst voor de karmische gevolgen – rond te blijven draaien in steeds meer vernietigende daden. In deze toestand arriveert hij bij lama Marpa in de hoop dat deze hem verlossing kan bieden.

Om te beginnen test Marpa de magische krachten van Milarepa. Als deze

inderdaad vernietigend blijken te zijn, laat hij hem de aangerichte schade weer herstellen en belooft hem dan onderricht te geven. De volgende dag vraagt hij hem een toren te bouwen op de oostelijke bergkam. Als deze half voltooid is gebiedt Marpa hem weer af te breken: 'Nee, ik heb me vergist. Het moet de westelijke bergkam zijn.' Milarepa breekt de ene toren af en begint aan de nieuwe. Nu zegt Marpa: 'Nee, ik was dronken, bouw een stevige toren op de noordelijke bergtop.'

Het leven van Milarepa
door Lobsang P. Lhalungpa
Uitgeverij Karnak

Hetzelfde liedje herhaalt zich elke keer weer. Milarepa krijgt een wond op zijn rug, die gaat zweren zodat er bloed en etter uitstroomt. Maar op medelijden van Marpa hoeft hij niet te rekenen. Sterker nog, zijn leraar scheldt hem uit en geeft hem een pak slaag. Overigens is dit pure strategie van lama Marpa. De overlevering vermeldt dat hij in het geheim moest huilen, omdat Milarepa's 'overgave aan alles wat hem opgedragen wordt, buitengewoon is'.
Tot negen keer toe krijgt Milarepa opdracht een toren te bouwen. Als hij uiteindelijk de wanhoop nabij is en op het punt staat om zelfmoord te plegen, draait Marpa bij. Hij nodigt hem uit en zegt: 'Nu zal ik je ontvangen en je mijn leer schenken die mij even dierbaar is als mijn eigen hart. Ik zal je helpen met je proviand, en zorgen dat je kunt mediteren en gelukkig kunt zijn.' Nu de beproevingen ten einde zijn, zijn 'alle grote zonden gewist' en kan Milarepa voelen 'voor alle levende wezens'.

Haiku-hoek

Door ***Henk van der geest***

De haikumeester en – leerling
In vroeger tijden gingen aankomende dichters jarenlang in de leer bij een haiku-meester. Eén van de grote haikumeesters was Basho (1644 – 1694). Al op jonge leeftijd ging hij in de leer bij meester Kigin. Op eenentwintigjarige leeftijd nam hij zijn intrede in een zenklooster.
En weer later trok Basho in bij zijn haikumeester Kigin, zoals in die tijd de gewoonte was. Al gauw begonnen de gedichten van Basho bekendheid te krijgen en groeide het aantal leerlingen gestaag. Op den duur had hij ze door het hele land.

Basho leerde zijn leerlingen niet enkel de techniek van de haiku, maar vooral de geestesgesteldheid waaruit een haiku dient te ontstaan. En dat deed hij door zijn eigen levenswijze in de dagelijkse omgang met hen.
Op zijn vele en verre reizen door Japan bezocht hij ook regelmatig zijn leerlingen.
Dan volgen nu enkele gedichten van Basho en enkele van zijn bekendste leerlingen:

Op een dorre tak
is een kraai nog blijven zitten
in de herfstavond
Basho

Grafsteen, beweeg U!
Hoor, mijn klacht komt aanhuilen,
als de herfstwinden!
Basho

Kleine boomkikvors,
op een banaanblad zit hij
zacht mee te zwaaien
Kikaku

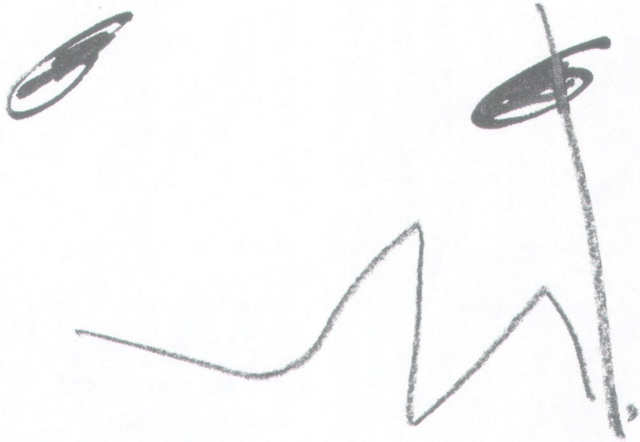
In het holst van de nacht
is de Melkweg zelve
van plaats veranderd.
Ransetsu

Velden en bergen
de sneeuw heeft ze genomen
en niets is over.
Joso

Och, in mijn handpalm,
is dit kleine vuurvliegje
droevig gestorven.
Kyorai

Ik riep de oude
venter terug, vergeefs: zijn kreet
verdween in de hagel.
Boncho

Veel leesplezier.

'Ga maar'

In december 1980 gaat Meindert van de Heuvel voor het eerst kijken in de Kosmos, waar Nico Tydeman zenbijeenkomsten organiseert. Het spreekt hem direct aan en hij wordt leerling. Na twintig jaar, in de city-sesshin van 2000, wanneer Nico officieel leerlingen mag aannemen, wordt de relatie geformaliseerd. Hoewel Meindert dan ook al Genpo Roshi als leraar heeft. Nu, na vierentwintig jaar, blikt Meindert terug op een langdurige relatie, die niet ophoudt zolang hij of Nico leeft, evenmin als het spirituele pad.

Door ***Corrie Koppedraijer***

Het is moeilijk de vinger te leggen op hoe de relatie zich in de loop der tijd ontwikkeld heeft. In de beginjaren is niet alleen Meindert, maar ook Nico zoekende, hetgeen – gezien vanuit de positie van de leerling – in zekere zin de relatie tussen leraar en leerling makkelijk maakt. Meindert is een trouwe bezoeker van de zolder op de Kosmos, misschien wel één van de trouwste, en krijgt al gauw de rol toebedeeld om Nico een keertje te vervangen wanneer hij afwezig is. Niet zozeer omdat hij zich onderscheidt van de rest, een natuurtalent is of uitverko-

ren, maar gewoon, pragmatisch, hij 'zit' het langst en kan dus ook wel wat vertellen. De band tussen hen groeit, niet alleen vanwege het feit dat beiden 'zoekende' zijn, ze samen de betekenis van het zitten ontdekken en onderzoeken wat een spiritueel pad kan inhouden, maar ook omdat Meindert zich verantwoordelijk gaat voelen voor het wel en wee van de zenbijeenkomsten en nauwer betrokken raakt bij de organisatie. 'Je ontmoet elkaar ook in praktische zin en dat is minstens zo belangrijk als het spirituele.' Bovendien hebben beiden van huis- uit of vanuit de studie meegekregen dat het geestelijk pad vóór alles gaat. Omdat hun relatie heel organisch groeit, wordt deze niet gekleurd door autoriteit en door rollen en concepten. En in de loop der jaren zijn de twee vrienden geworden.

Anno 2004 is Nico Sensei en is Meindert door Nico informeel bevestigd als leraar. Sinds 1993 verzorgt hij de introductiecursus. Hoe is hun relatie te karakteriseren?
'In de eerste plaats vriendschappelijk. Maar in de tweede plaats is Nico wel degelijk mijn leraar, ook al heeft hij gezegd, 'doe wat je wilt' en 'ga je eigen gang.' Hij is een enorme steun in mijn rug bij wat ik doe in de zendo en daarbuiten, in mijn eigen cursuswerk. Bij alles wat ik doe kan ik een beroep op hem doen, ook al gebeurt dat in de praktijk niet vaak; het is een heel prettig gevoel, het feit dat hij er is. Daarnaast is Nico een enorme stimulans. Alles wat ik doe zou ik niet zonder de support van Nico willen doen. Die ruggesteun, het besef dat er iemand is, is heel belangrijk. Net als de steun van Genpo Roshi en van mijn vrouw. Als één van hen zou wegvallen, zou het zwaarder zijn, ook al weet ik dat het gat vermoedelijk weer zal worden opgevuld.'

Zijn relatie tot Nico is in het teken van zijn eigen leraarschap komen te staan. Wat leert hij van Nico?
'Vooral de lichtvoetigheid en luchthartigheid waarmee Nico in het leven staat, is inspirerend. Om dat te ervaren en mee te maken... De ondraaglijke lichtheid van het bestaan, dat zie ik Nico leven. Religie is vaak zo serieus, ik ben ook als zodanig opgevoed binnen de Gereformeerde Bond en weet hoe verlammend dat kan zijn. Nico representeert het lichte, verlicht als het ware mijn zware kant en stukje bij beetje word ik zelf lichter.'
Maar heeft hij het in daisan ook over het gehannes in zijn leven, het kleingeestige, dagelijkse gedoe, of vragen over de dharma?
'Soms, maar ook dan is het vaak wederzijds, in die zin is onze relatie rijper en

dieper geworden. Ik informeer ook naar Nico, hoe het met hem is, want ik weet dat hij geneigd is om te veel hooi op zijn vork te nemen en moeilijk nee kan zeggen. Onze relatie lijkt een beetje op die tussen ouder en kind. Hoe ouder je ouders worden, hoe meer de rollen omdraaien en het kind voor de ouder gaat zorgen. Niet dat dit tussen Nico en mij het geval is, maar toch merk ik dat ik meer en meer zorg en verantwoordelijkheid voor hem ga dragen en hij niet alleen meer voor mij.'

Tijdens sesshins is hij *jisha*, de assistent van Nico. Een taak die ook organisch is ontstaan, maar niettemin door Meindert als een erebaantje wordt beschouwd. Doet hij alles wat Nico vraagt?
'In principe wel. Maar ik hoop de helderheid van geest te hebben dat wanneer hij me gekke dingen zou vragen ik 'nee, dank u' weet te zeggen. Maar het is een theoretische kwestie, want Nico vraagt nooit wat. En als hij iets vraagt, zijn het dingen waarop ik met plezier ja zeg.'
Misschien een erebaantje, het is toch ook een enorme belasting, van 's ochtends (heel) vroeg tot diep in de avond, waarin je totaal ondergeschikt bent aan de nukken en grillen van de leraar. "Uiteindelijk gaat alles wat ik doe niet over hem, maar over mijn leven,' leer ik van Meindert.
'En nogmaals, onze relatie is vriendschappelijk. Het is heel leuk om met Nico op te trekken. Tussen alle programmaonderdelen door ontmoet je elkaar gewoon van mens tot mens. Ik heb hem hoog, maar gelukkig nooit op een voetstuk geplaatst, deels omdat onze relatie zo informeel begonnen is, deels omdat Nico er de persoon niet naar is om zichzelf op een voetstuk te plaatsen.'

Met het verhaal van Milarepa in het achterhoofd, stel ik Meindert de vraag of hij weleens dingen moet doen die hij niet begrijpt, of als moeilijk ervaart.
'Jarenlang kwam Genpo Roshi drie keer per jaar voor een sesshin in Nederland en daarbij was Nico dan ook aanwezig als leraar. Al die sesshins. Elke keer assisteren, elke keer die kussens en matjes organiseren. Weer die zolder op om die vervloekte kussentjes naar beneden te brengen. En al die vervloekte kussentjes weer omhoog. Waarom doe ik dit? Toen heb ik op een gegeven moment wel een Milarepa-gevoel gekregen. De toren opbouwen en afbreken, opbouwen en afbreken. Ondanks de burn-out heb ik toch ook de steun ervaren van de anderen die ook telkens maar weer kwamen opdraven en hun werk deden. Maar zoals het nu is, twee keer per jaar met Nico voor een sesshin naar Vught, is het heerlijk om *jisha* te zijn.'
En inmiddels zijn er anderen gekomen die de kussentjes sjouwen...

COLUMN

door ***Hans Lastdrager***

Wie is de vraag meester?

Is verlichting een keus?
Deman liep met de vraag rond als een zwangere vrouw, hopend op verlossing van het gewicht van de vraag. Hij hield vol, hij wist dat als hij en de vraag er schoon genoeg van kregen ze elkaar zouden opzoeken, niet ter verzoening of een mooi antwoord, nee ze zouden elkaar opvreten en vermorzelen en de restanten van de vraag zouden zich nestelen op andere plekken in zijn kop en lichaam om daar opnieuw geboren te worden, in de vorm van nieuwe onwetendheid, pijnlijke onzekerheid en een steeds heftiger jeuk.
Een jeuk die zich maar niet liet verdrijven met krabben of een antwoord.
Hij leed onder deze zelfstandige vragen. Vragen die hem in bezit namen, hem richten en rechten. Nee, liever droomde hij van een zachte sofa, met een lekker boek en een mildgestemd humeur, zonder vragen die hem wilden vermorzelen.
Hij trachtte ze te ontlopen door snel de krant uit de hal te halen en zich te verdiepen in de ellende van het krantenmonster, heeft een krant ook een humeur?
Nee, een krant is geen vraag, het zijn verzamelingen letters die naar iets verwijzen dat de auteur begreep en de lezer verwart.
Niet alles kan een vraag zijn, stelde Deman voor zichzelf vast. Laat ik dat vast houden anders nemen de vragen mijn hele leven over.
Kranten zijn geen vragen en hebben zeker weten geen eigen humeur.
De krant knisperde opgewonden, nee letterbrij daar blijft het bij, ik ga naar buiten en ik laat je hier achter op tafel met de poes, de schillen en mijn lege kopje, je ziet maar hoe je het redt.
Niet zeuren over open of dicht, in de vensterbank of op de grond, je houdt je er buiten anders donder ik je meteen in de papierbak en dan lig je mooi niet meer individueel te wezen tussen die anderen uitgelezen druksels en vloeit de inkt uit je weg zodat je over gaat tot betekenisloosheid.
Was hij toch weer in gesprek gegaan met de krant. Alles verleidde hem tot dialoog.
Kan een vraag liegen?
Het was weer gebeurd, er had zich weer een vraag gemeld als een ongenode gast 's avonds laat, die zich niet afschepen liet. Maar dit was een onzin vraag vond Deman, nee niet iedere vraag liet hij binnen en zeker niet zonder dat er werd geklopt of dat er een behoorlijke introductie had plaats gevonden.
Goed een vraag als, is verlichting een

keuze, daar kon hij nog wat mee, maar die onzinvragen moesten hun plaats weten.
Niet binnen laten, gewoon bij de deur weigeren, dat was het beste, of zeggen dat hij al bezoek had van een andere aardige vraag en ze net een intiem gesprek voerden over hun laatste ontmoeting een jaar geleden op het vraagfestival in Wenen, waar de grote vraagkunstenaar JW optrad. Al vragend waren ze toen naar het kerkhof gelopen, het joodse kerkhof natuurlijk want daar lagen de mooiste vragen zowel in als op de grond.
De vragen stonden daar als zerken in de grond naar de hemel te wijzen.
Nooit had hij zoveel gevraagd als daar, de herinnering hield even bezig tot aan de voordeur. Buiten versterkte de vage geur van vroege ochtend zijn vraag geheugen. Ja, dat was nog eens een mooie vraag geweest, zo sierlijk en lekker geurend dat hij bijna bezweken was en er soms een flard van een bevestiging of antwoord opkwam.
Ben ik vraagziek, vroeg hij zich af en klemde zijn hoofd tussen zijn handen om zich zo te beschermen tegen de op de loer liggende vragen, je kon maanziek zijn, maar vraagziek daar kon je bij je dokter toch niet mee aankomen, laat staan bij zijn baas om zo een weekje thuis te kunnen zitten. Lekker voor een lege beeldbuis en met kranten en boeken op schoot om zo te genezen van zijn vraagziekte.
En dan naar therapie natuurlijk, naar een mooie kliniek met lege gangen en heel veel deuren waarachter behandeld werd. In stilte natuurlijk, er was geen vraag te horen.
Wat zouden de meisjes achter de balie dan zeggen als je binnenkwam en je iedere vraag moest vermijden om de patiënt niet nog meer van streek te maken.
Misschien gaven ze als therapie wel alleen maar antwoorden, bedacht Deman en werd de patiënt gedwongen antwoordenboeken uit zijn kop te leren totdat er zoveel antwoorden in zaten dat er geen vraag meer in kon.

Hij begon sneller en sneller te lopen, te rennen om zo de achterliggende vragen voor te blijven, hij wist dat er net voorbij de bocht een vraagloze straat lag daar kon geen vraag hem achtervolgen en had hij even rust.
De bocht om en hij rende de lege straat in. Was hij even de vraag meester!

Ikkyu

Slaaf van je verlangen

***André van der Braak** over Eros, Charisma en de leerling-leraar verhouding*

Onlangs hield André van der Braak een voordracht voor de Stichting Vrienden van het Boeddhisme over Eros, charisma en de leraar-leerling verhouding. Komend voorjaar geeft hij een cursus over dit onderwerp (kijk bij de mededelingen) en in april 2005 verschijnt zijn nieuwste boek over dit thema. In onderstaand artikel een klein voorproefje...

Het hiërarchische en autoritaire oosterse model van leraarschap past niet bij onze westerse nadruk op individualiteit, authenticiteit en de autonomie van het denken. Het is daarom juist interessant om te rade te gaan bij de patroonheilige van de bakermat van onze westerse cultuur: Socrates. Alhoewel Socrates vooral gezien wordt als degene die verantwoordelijk is voor de emancipatie van de filosofie van de religie, was hij ook zelf een geestelijk leraar. Zo omschrijft hij filosofie als een oefening in het sterven en hij treedt zelf onverschrokken de dood tegemoet. In mijn meest recentelijk denken heb ik me onder meer laten inspireren door het begrip eros. Wij kennen dat begrip het best door de afleidingen 'erotiek' en 'erotisch'. Het wordt vaak met 'liefde' vertaald maar eigenlijk verwijst het naar de spirituele impuls, het religieuze verlangen. Eros behoort noch tot de goden noch tot de mensen, het is een demon, een bemiddelaar tussen goden en mensen. Eros is de toegang tot het goddelijke, de toegang tot transcendentie. Eros is het kind van overvloed en armoede. Daarom staat eros enerzijds voor behoeftigheid, voor tomeloos verlangen; anderzijds is

eros een geweldig en gedreven jager. Maar wat hij te pakken krijgt glipt hem steeds weer door de vingers. Zodoende heeft hij nooit gebrek maar ook nooit overvloed. Eros bevindt zich steeds in het midden – een mooie beschrijving van de boeddhistische middenweg. Eros heeft zowel een cognitieve als een emotionele component. Cognitief verwijst hij naar het willen weten, de waarheid willen kennen, de wil tot waarheid. Emotioneel verwijst hij naar een groot verlangen tot zelfoverstijging. Eros maakt dat we los van onszelf willen komen, en dat kunnen we door ons te voegen naar de ander, de Ander, of het andere. Eros is dus het verlangen om te beminnen en bemind te worden – aanvankelijk door de geliefde ander, later door het geliefde 'andere', datgene dat ons als persoon overstijgt, het transcendente. Hier zien we een belangrijk verschil tussen Socrates en de Boeddha (of op zijn minst de Boeddha van het oudste boeddhisme). Het spirituele pad, het pad naar wijsheid, begint voor Socrates bij het verlangen, en niet bij het lijden. We willen niet zozeer ergens aan ontkomen, we worden door iets moois aangetrokken.

In de persoon van een leraar zouden we dat kunnen omschrijven als *charisma*. Het woord 'charisma' komt van de Griekse godin Charis, de vrouw van Hefaistos, die staat voor gratie, elegantie, zuiverheid en altruïsme. Mensen die deze eigenschappen bezaten werden beschouwd als uitgerust met charisma: een gunst of gave van goddelijke oorsprong. En deze gift van de goden wordt natuurlijk overgebracht door niemand minder dan de boodschapper van de goden, de bemiddelaar tussen goden en mensen, Eros. We zouden zo'n leraar, zoals Socrates bijvoorbeeld, ook 'eroticus' kunnen noemen. In de 'platte' zin van het woord want zijn leerlingen worden namelijk verliefd op hem. Maar ook in de 'hogere' zin van het woord is Socrates eroticus: door zijn manier van onderwijzen, en zijn manier van zijn, weet hij namelijk de eros in zijn leerlingen op te wekken: het verlangen naar het overstijgen van zichzelf.

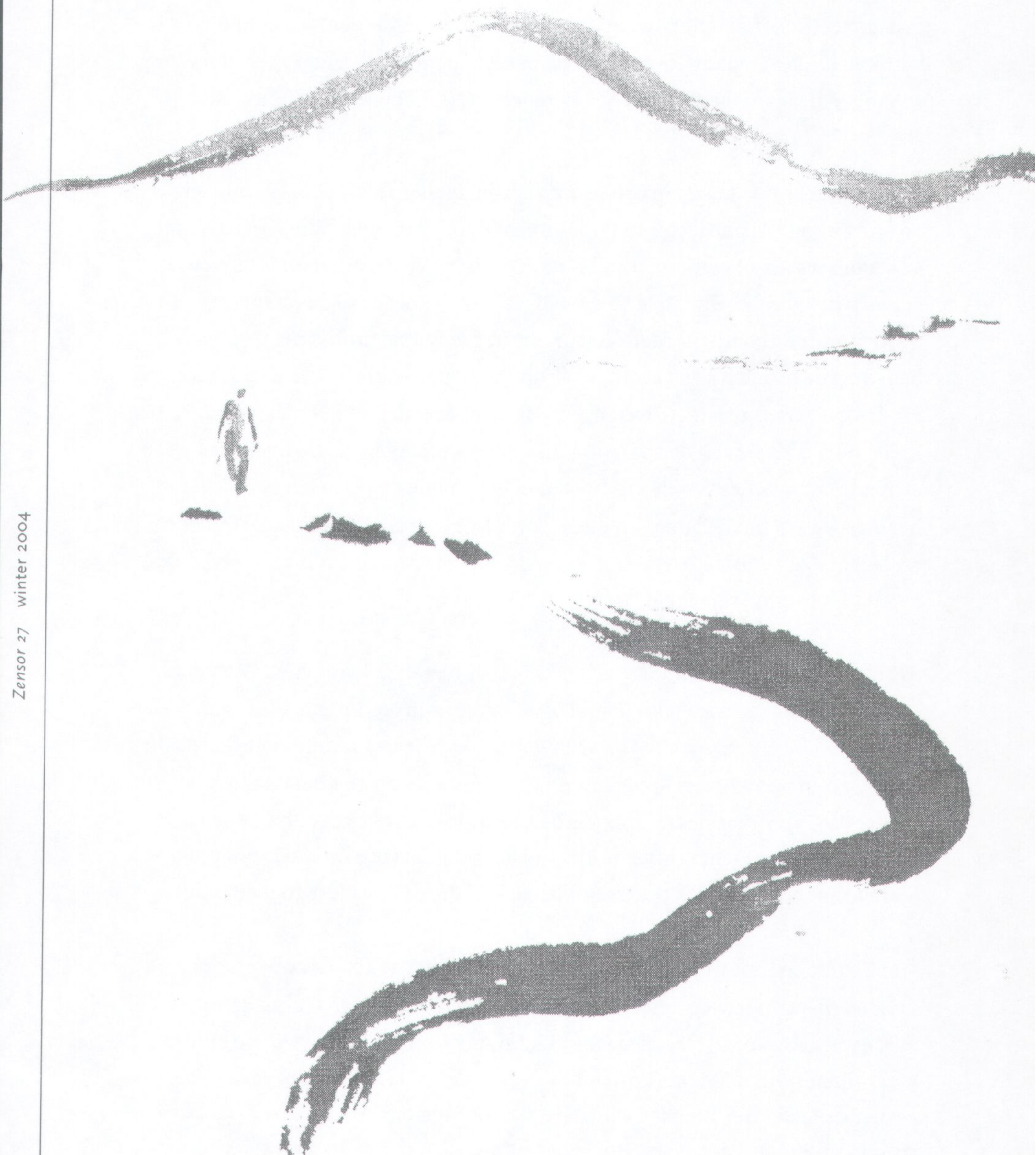
Voor een boeddhist lijkt eros een nogal onboeddhistisch begrip. Een groot verlangen (is verlangen niet de oorzaak van het lijden?) naar onsterfelijkheid (een ontkenning van de vergankelijke aard van het bestaan?) dat uitmondt in geluk en ware schoonheid (is het leven niet inherent onbevredigend van aard?). Bovendien lijkt het wel of ons eigen 'ik' in dat verlangen ook behoorlijk bevestigd wordt. Dus de drie kenmerken van al het bestaande: dukkha, anicca, anatta (lijden, vergankelijkheid, niet-zelf) worden door eros met voeten getreden! Maar op het tweede gezicht is het erotische verlangen, als het verlangen naar

bevrijding, bij uitstek een boeddhistisch verlangen. Door ons erotische verlangen kunnen we ons bevrijden van onze preoccupatie met onszelf, onze verlangens, opvattingen, meningen, et cetera. Het 'grote verlangen' maakt onze krampachtige persoonlijke verlangens onbeduidend. Er is pas plaats voor dit verlangen naar wijsheid als we onze preoccupatie met onszelf kunnen laten vieren.

Maar louter eros is blind, net zoals we zeggen dat liefde blind is. We moeten ons niet blind laten meeslepen door de vervoering van eros. Mijns inziens moet in het proces naar bevrijding een balans gevonden worden tussen eros en wat ik zou willen omschrijven als scepsis. Eros is de betovering, de vervoering, de roes waar de charismatische leraar ons in brengt. Scepsis is het met beide benen op de grond blijven staan, de kritische houding, de nuchterheid zelve. Eros is het verlangen om te weten, scepsis het besef dat we het niét weten. In het boeddhisme valt de spanning tussen het verlangen naar weten enerzijds, en het besef van niet-weten anderzijds, in het algemeen uit in het voordeel van het niet-weten: het loslaten van ideeën over hoe de wereld in elkaar zit en hoe we zelf in elkaar zitten. Het loslaten van ideeën over wat bevrijding is en hoe we bevrijd moeten worden.

Als model voor een hedendaagse leraar is Socrates zo gek nog niet. Wat opvalt aan Socrates is zijn menselijkheid. Hij zuipt met zijn leerlingen, deelt hun verliefdheden, maakt ruzie met zijn vrouw. Hij lijkt meer op zenmeester Ikkyu, die vooral in bordelen en kroegen te vinden was, dan op de Boeddha. Als model voor spiritueel leraarschap is de Boeddha juist vanwege zijn onbenaderbare perfectie wellicht minder nuttig, juist omdat hij voor de leraar een mogelijkheid aanreikt om zich te verschuilen achter die onbenaderbare perfectie.

Wat betreft de leraar-leerling relatie zijn er geen gemakkelijke antwoorden. We kunnen niet simpelweg besluiten om sceptisch te zijn, en eros als te gevaarlijk uit de weg te gaan. Dan gooien we het kind met het badwater weg. We kunnen evenmin besluiten om ons kritiekloos over te geven aan eros: dan verdwalen we in de illusie. Het aangaan van de relatie met een leraar blijft hoe dan ook een risico, een groot risico zelfs. Het is hetzelfde risico dat we nemen als we onszelf toestaan om waanzinnig verliefd te worden. En voor het durven aangaan van dat risico worden we bemoedigd en geïnspireerd door eros.

Zie! De maan schijnt door de bomen

–niets voor of tegen de verbintenis van leraar en leerling

Door ***Peter Verbogt***

In de verbintenis tussen de leerling van het leven en de zenleraar ligt volgens mij het accent eerstens en vooral op het leren. Vanuit de verbintenis ontstaat een leer-relatie, waarin het draait om de leerling. De leraar is vooral initiërend en instrumenteel. De relatie is niet heilig. En bij de karakterisering als 'een bijzondere liefdesrelatie' frons ik mijn voorhoofd, want dan denk ik toch aan iets anders, of beter: aan iemand anders. Uiteraard is alles voortkomend uit Liefde, maar dat maakt de relatie met mijn leraar niet een liefdesrelatie. Het is meer een Grote Kwestie-relatie.

Op welke grond ontstaat de verbintenis leraar en leerling?

Deze is de volledige erkenning aan de kant van de leerling dat ik weliswaar leef – andere wezens praten met me en soms schijn ik ze zelfs te begrijpen – maar dat ik er geen sikkepit van snap. Al doe ik nog zo mijn best, het werkt niet. Erkennen dat ik absoluut in het donker tast omtrent zin en betekenis van dit leven. Ik adem, ik eet, ik denk, ik ... maar in hemelsnaam waarom? En wie is 'ik' dan wel helemaal?

Opgevoed als katholiek kreeg ik van mijn ouders het geloof in God mee. Maar geloven in God deed het niet voor me, ondanks de soms positieve beleving van opgenomen zijn in een groter geheel. Vervolgens de verworvenheden van de moderne wetenschap leren en bestuderen. Ook hier onbevredigd blijven, ondanks soms een positieve beleving van een zeker weten.

En naast dit een constante onrustveroorzakende factor: de enorme puinhoop die we als mensen met elkaar creëren. Dichtbij: ruzies spanningen echtscheiding werkconflict. En verder weg: honger armoede conflicten oorlogen...

In therapie gaan, van meditatie horen, met zen in aanraking komen.

Iets raakt een snaar, dat het direct is, een zijn met, hier en nu.

In 1986 beland ik in een zencentrum waar diverse leraren komen om zentrainingen te leiden. Ook Genpo houdt sesshin. Hij is een Amerikaan die zen leerde direct van een Japanse meester, Maezumi Roshi. Het klinkt verantwoord en gedegen.

Als hij komt wordt hij vergezeld door een groep van deels behoorlijk wilde mannen en vrouwen, een erg internationaal gezelschap ook. Aanvankelijk ben ik terughoudend ondanks de vriendelijke uitnodigingen van enkele groepsleden. Als hij een dharmatalk geeft ga ik niet in de zendo maar blijf op een afstand 'buiten',zodat ik hem net kan horen. Een krachtige stem met een vlot verhaal. Ik raak geboeid en schuifel stukje bij beetje dichterbij tot ik om het hoekje van de deur zit. Later doe ik mee met de meditatieperiodes en de volgende dag zit ik 'binnen' bij de dharmatalk.
Hier ontstond de verbintenis en begint de oneindigende dans van ontkenning en ontdekking. Het duurt vervolgens jaren voor ik Genpo, dan nog, Sensei officieel vraag om mijn leraar te zijn: 1993. En vervolgens weer jaren voor ik een van zijn monniken word: 2003.
Nee, ik ga niet over één nacht ijs! Ik ben volwassen en heb een doctoraal titel. Ik ben niet achterlijk! Een beetje als een klein joch in de volgelingengroep meehobbelen. In lange zwarte jurken met een slabbetje om... *loosers...*
Hoe ik het ook wend of keer en weerstand bied en vecht voor zelfstandigheid, die dag dat 'buiten' omkeerde in 'binnen' gebeurde er iets.
Dit gebeuren gaat voorbij aan het rationele. Niet dat het irrationeel is maar het is van een andere orde. De kundige verwoording en belichaming van leraar Genpo raakte me in mijn onderbuik en deed iets trillen van herkenning in mijn hele wezen:

Er is iets levend in mij.
Leraar Genpo initieerde een bewustwording in leerling Peter. Hij plantte het zaadje van groot inzicht dat in een proces van jaren (gedurende welke Niko het zaadje onvermoeibaar water gaf! – hij leve lang, hij leve lang –) tot bewustzijn kwam:

Leven is niet wat ik denk dat het is.
Dat is een harde noot om te kraken. Bovendien is het ook nog zo dat ik deze noot niet kan kraken. Want ik zit opgesloten binnen en moet hulp van buiten krijgen!!

Het enige wat je hoeft te doen is 'ik' te vergeten... Maar ook hier: dit is niet wat ik denk dat het is. Keer op keer verstoorde Genpo, inmiddels Roshi, mijn denkbeeld dat ik de goede stap gezet had door *jukai* te 'doen', *shoken* te 'nemen' en monnik te worden. Nu zou hij me serieus nemen en me vertellen wat ik moest doen om uit de ellende te komen en boeddha te worden. Wijselijk bedankte hij voor de eer en liet me in mijn vet gaar stoven. Snap je? Het onbegrijpelijke en onuitlegbare. Het is ervaring, doen, stappen in... of beter zitten waar je zit en voel je verroering. Deze woordende letters die je leest tot zinnen, zijn het niet. Stop-en-zie. Stap van je plek naar geen plek. Verander van perspektief. Vertrouw je twijfel, weet het even helemaal niet.

Ik heb het geluk gehad een leraar te ontmoeten die me wist te raken en die me aanwijzingen gaf waar en hoe te kijken. Scharnierend keerpunt is helder zijn op de identificatie. De juiste herinnering: leven is lijden. Verzet ertegen is hel (samsara). Overgave eraan is hemel (nirvana).

Voor mij vervult Genpo Roshi een drieledige rol als leraar:
Hij is een levend voorbeeld van Boeddha's inzicht. In zijn levenswijze toont hij de mogelijkheid van transformatie van het menselijk lijden. De ontwikkeling van wanhoop tot waardering voor het wonderlijke.
Hij is functioneel. Op kundige wijzen ontneemt hij mij mijn zelfbelangrijkheid en bekrachtigt hij mijn ware aard: boeddhanatuur.
Hij is voor mij een symbool. Door zijn monnik te worden heb ik me aan hem verbonden in de positie van ondergeschikte. Dat we een niet op ons zelfstaande entiteit zijn druk ik uit door de erkenning van de voorouderlijke lijn van patriarchen in mijn overgave aan deze leraar van de geen leer en dit leven.

Ja Ja! Volledige onderwerping opdat de ware Meester ontwake!

Salt Lake City, 27 november 2004.

De Sangha

Naam: **Joke Huiberts**

Wat was voor jou destijds de aanleiding om aan zen te gaan doen?
Twee vragen brachten me steeds opnieuw in een impasse: Waar gáát 't leven over? Wat is, in het licht van de dood, het belangrijkste dat ik te doen heb?
Angst om dood te gaan, voor ik deze vraag kon leven en beantwoorden.
Angst om op te gaan in de details van alledag en De vraag te vergeten....

En hoe kijk je daar nu tegen aan?
Ik ben dankbaar dat ik destijds 'aan zen ben gaan doen.' De impasse is genezen.
Ik leef de vragen en sterf (geef me over) aan de details van alledag.
Het zijn ook geen details meer...

Waarmee vermaak je je op het kussen?
Met héél fysiek zitten. Voelen, gewaarworden: adem, warmte, kou, ongemak, stijfheid, pijn, smelten, horen, emoties, denken.
Het is een vreemde, intrigerende en enorm spannende concentratie, om niet grof te zijn, niet subtiel te manipuleren.
Ik verveel me niet, geniet er steeds meer van, ook als het op zich niet altijd aangenaam is.

Waar krijg je de kriebels van?
Van zoetsappigheid.

Sta je met zen op en ga je er 's avonds mee naar bed?
Jazeker. 's Morgens sta ik op en 's avonds ga ik weer naar bed.

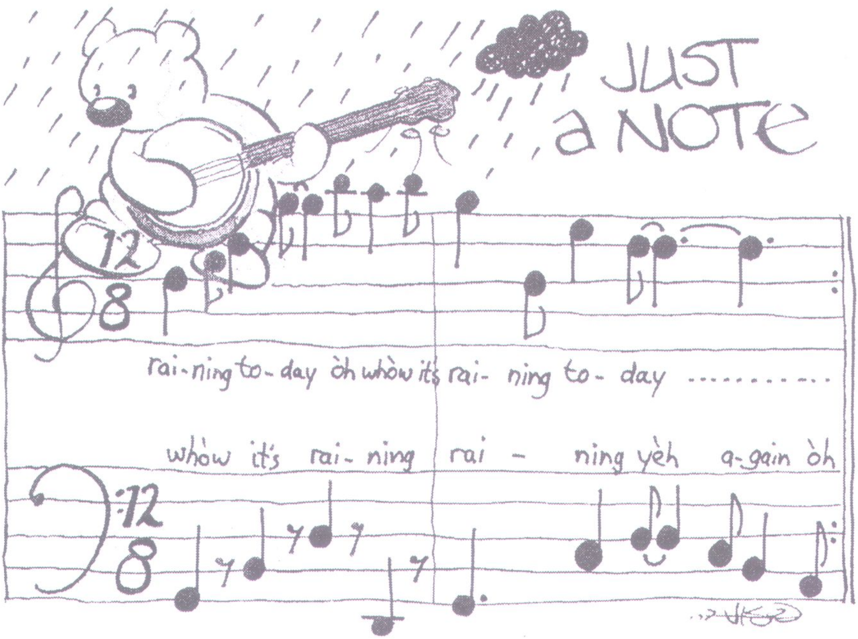
Wat leidt je van zen af?
Niets.

Wat sterkt je om met zen door te gaan?
Alles.

Waar spoort zen je toe aan?
Elke dag opnieuw te beginnen. Ik wil vandaag echt zachter, liever, gevoeliger en geduldiger zijn. Niet steeds die (grove) grappen (omdat ik niet van zoetsappigheid houd). Durven vergeven als het (wéér) niet zo erg lukt....
Zen geeft me lange adem: opnieuw, opnieuw, enz.

Wat wil je door of met behulp van zen (niet-)bereiken?
Zachter, liever, gevoeliger en geduldiger worden.

Wat was je diepste zen-dal?
De beginjaren. Met het angstzweet op neus en rug in de zendo zitten. Een fobie ontwikkelen met betrekking tot vergankelijkheid. Dat was naar. Heel naar. En het duurde lang. Maar ik heb het als een zegen ervaren dat niemand dat hoefde te

weten. Dat ik er niet over hoefde te praten. Wetend, vertrouwend, dat het zou smelten door het z'n eigen gang te laten gaan. Angst voor vergankelijkheid vond ik terecht (vind ik nóg). Het duveltje was het doosje uit en kon niet meer worden teruggeduwd. Ze was gezien, herkend, erkend. Ik had de fobie kennelijk nodig om de overdosis tijdelijk te bezweren. Het is voorbij. Er zijn nog wat etensrestjes over. Doorzien en daardoor hanteerbaar. Ik kan er grapjes over maken.

Welk zenboeddhistisch woord spreekt je het meest aan?

Kanzeon.
Die traan.
Die wens.
Dat weten.

Wat is de grootste valstrik binnen zen?

Er is geen valstrik. (a.u.b. de vraag goed lezen!)

En de grote twijfel?

Tja....

Denk je door zen een beter mens te worden?

Tja....

Wie is je zen-held(in)?

Nico natuurlijk!

Gassho

mededelingen

Winter city-sesshin

Onder leiding van Niko Sensei, Lida Kerssies en Meindert van de Heuvel.
Van 28 tot en met 30 december, van 9.30 – 17.30 uur.
Kanzeon Zencentrum Amsterdam, Krayenhoffstraat 151. t 020 6 27 64 93.
Kosten: 75 euro voor de hele sesshin of 32 euro per dag.
Ervaring met zenmeditatie vereist.
Opgave vooraf noodzakelijk.

Cursussen

Discovering and Embodying five wisdom energies.
A buddist way of understanding personalities, emotions and relationships.
Lezing en workshop door Irini Rockwell.
Lezing: 15 april 20.00 uur
Workshop: 16 en 17 april, 9.00 tot 18.30
zie ook: www.fivewisdomsinstitute.com

Eros, Charisma en de leraar–leerling verhouding, door André van der Braak
3 maandagavonden, 25 april, 9 en 23 mei
Kanzeon zencentrum Amsterdam.
Kosten nog niet bekend.

Boeken

Wie een prachtig boek op spiritueel gebied in zijn boekenkast heeft staan en dat niet nogmaals zal lezen: schenk het aan anderen; schenk het aan de bibliotheek. Bij voorbaat hartelijk dank!

Thema voorjaarsnummer

Je persoonlijke juweel

De schatkamer van het boeddhisme bevat drie juwelen; de Boeddha, de Dharma en de Sangha.
Wat is jouw juweel? Of andersgezegd: Wat is je het meest dierbaar in je beoefening en in het volgen van je pad? Afgezien van de drie kostbare juwelen heb je heb je misschien je eigen persoonlijke pareltjes? Zazen, daisan bij je leraar, koanstudie, een sesshin, de sangha in het theehuis... Kopij graag inleveren voor 15 februari 2005. Graag mailen naar Corrie (kopwol@chello.nl) of Jacqueline (j.oskamp1@chello .nl)

***Zensor...* is**
het mededelingenblad
van het Kanzeon
Zencentrum Amsterdam
en een open forum voor
alle leden van de Sangha.

Redaktie
Marjan Gerritse
Corrie Koppedraijer
Gertjan Mulder
Jacqueline Oskamp

Vaste medewerkers:
Henk van der Geest
Beppie van den Hengel
Hans Lastdrager
Leo de Wolf

Redaktie-adres
Corrie Koppedraijer
e wolkop@chello.nl
t 020 624 8312
Jacqueline Oskamp
e j.oskamp1@chello.nl
t 020 671 2415

Kopij
mailen naar Corrie
of Jacqueline

Abonnement
7 euro per jaar, 4 nummers,
van zomer tot voorjaar.

U wordt **abonnee** voor
het komend jaar door
7 euro over te maken op
postbank reknr 955 18 64
tnv Zensor, Amsterdam.
U ontvangt dan het voor-
jaarsnummer ***gratis***
t 020–6385 942.

Losse nummers: 2 euro
verkrijgbaar in de zendo

Lotusvijver
Ieplaan 21
2565 LC Den Haag

Omslag: Richard Long, *Countless stones*,
een voetpad wandeling van 21 dagen
Centraal Nepal, 1983.

TPG POST
27.XII.04-19
AMSTERDAM